

с.; *Шестаков 1966*: Шестаков Д.П. 15 миллионов героев // Современная литература за рубежом. – Сб.2. – М.: Советский писатель. – 1966. – С. 66 – 91; *Эмис 1993*: Эмис К. Я хочу сейчас. Счастливчик Джим. – М., 1993. – 464с; *Feldman, Gartenberg 1962*: Feldman G., Gartenberg M. Protest: the Beat Generation and the Angry Young Men. – London: Panther Book, 1962. – 319 p.; *Heilpern 2006*: Heilpern J. John Osborne. A Patriot for Us. – London: Vintage Books, 2006. – 528p.; *Ritchie 1988*: Ritchie H. Success Stories. Literature and the Media in England, 1950 – 1959. – London: Faber and Faber, 1988. – 257 p.

Gildebrant K. Countercultural tendencies in the Angry Young Men fiction as a revolt against English values of the time.

The article is devoted to the investigation of countercultural tendencies in the Angry Young Men fiction of the XXth century English literature. Writers' devaluation of accepted norms and moral standards in that time society is analyzed, reasons for antagonistic character of their fiction protagonists is specified.

Key words: *Angry Young Men, countercultural tendencies, class differentiation, social character of the protest.*

Тетяна Гонтар, доц. (Тернопіль)

ББК 83.3 (пол)
УДК 821.161.1

Живописний портрет Юліуша Словацького: трансформація в часі

У статті розглянуті причини змін портретного зображення поета у виданнях його творів у різні часи. В образі поета-класика суспільство виражає власний ідеал.

Tetyana Hontar. The portrait of Juliush Slovatski: alteration in time

This article is about the problem of transformations of the image Slovatski in time. In this images we can see the interests and ideology of community.

У прагненні осягнути постать великого поета, зрозуміти його як особистість читачі зазвичай звертаються до

біографічних розвідок. Разом з тим кожному зацікавленому читачеві для створення власного образу митця важливо бачити його портрет. Вдивляючись у постать, у риси обличчя, прагнемо проникнути в сутність характеру, зрозуміти поета як особистість. Все це повною мірою стосується і Юліуша Словацького, поета першої половини XIX століття, якого, однак, не лише вивчають в школі, а й читають багато людей у різних країнах.

Нашою метою є аналіз тих змін у зображенні великого польського поета Юліуша Словацького, що пов'язані з публікацією його творів у Польщі та в Україні в різний час. Біографічні відомості знаходимо в низці видань, серед яких і книги, відомі в обох країнах [Словацький 1959: 2]. Разом з тим біографи, природно, основну увагу приділяли віхам життя і творчості поета, а не його портретам, оскільки живописне зображення є, швидше, сприйняттям особистості Юліуша Словацького різними за часом і національною належністю людьми. Втім, вивчення питання живописних портретів поета у виданнях його творів допомагає зрозуміти ставлення до нього суспільства, і то не лише сучасників, але й у різні часи і в різних країнах, за нашими спостереженнями – принаймні у двох – Україні й Польщі.

Основою поета став Юзефа Симона року і гравюра зроблена на його зображення трансформацій і найпоширенішим.

для творення образу портрет роботи Куровського 1838 Ю.Хопвуда, основи. Саме це пережило найбільше стало

Воно значною мірою зробило поета пізнаваним усіма читачами завдяки тому, що подавало романтичний образ поета XIX ст. таким, що узгоджувався зі сприйняттям його ліричного героя.

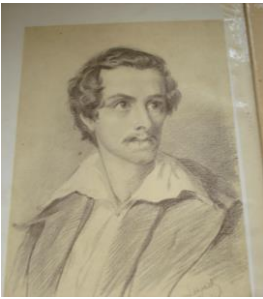
Втім, для того, щоб утвердитись в пам'яті багатьох людей, цей образ повинен був тиражуватись у багатьох виданнях, що відбувалось не у всі часи. Відновлення незалежної польської держави після Першої світової війни сприяло піднесенню національної самосвідомості поляків. Публікація творів Юліуша Словацького здійснювалась у різних містах. У народних виданнях, розрахованих на людей з невеликими статками, як правило, не подавався портрет поета, оскільки це ускладнило б друк і зробило видання дорожчим. Зате традицією було вміщення автографів Словацького.

У двотомному виданні творів, що вийшло у

Juliusz Słowacki

Кракові у 1923 р., представлено два портрети – ними відкривається кожен із томів. Перший – вже знайоме зображення з портрета Куровського. Другий – романтичним портретом молодого Словацького з малюнку Леона Вичулевського [Słowacki, 1-2 1923].

Втім, романтизм підкреслювався у зовнішності поета не завжди. У виданні ілюстрованих творів польської літератури вміщено портрет із мастки Любомирських, що трактує постать Юліуша Словацького в аристократичному дусі [Ilustrowane 1906].

На початку ХХ ст. збереження пам'яті про Юліуша Словацького було завданням польських літераторів. В одному з видань часопису «Літературний пам'ятник» (Вип. VIII, Львів, 1909) з великою шанобливістю і на найкращому поліграфічному рівні того часу вміщені добре оформлені портрети батьків Юліуша Словацького – Саломеї Словацької-Бекью, роботи, ймовірно, Б.Клембовського, та Евзебіуша Словацького. Тут же вміщені рисунки олівцем самого Юліуша Словацького – Замкова гора

(Бона) у Кременці, малюнок за єгипетськими мотивами – враження від подорожі, а також проект гробівця Яношевських. Сумні мотиви, роздуми про смерть були характерними для романтизму, притаманні вони і Юліушу Словацькому. Цікаво, що є чимало спільного між цим проектом і пам'ятником-надгробком Евзебіуша Словацького у Вільно.

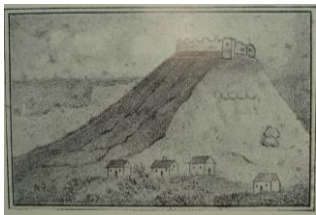
Романтизація живописного образу Юліуша Словацького вже в 20-х роках ХХ ст. стала традицією. Навіть у

літературознавчих розвідках портретні зображення поета зазнавали відповідної корекції, навмисної чи мимовільної. У виданні такого серйозного наукового дослідження, як «Еллінізм Юліуша Словацького» Тадеуша Синка (Варшава, 1925), вміщено портрет п'ятирічного Юліуша в образі амура, написаний Рустемом [Sinko 1925]. Портрет у книзі романтизований у стилі портретів початку ХІХ століття і помітно відрізняється від оригіналу.

В іншій літературознавчій розвідці Юліуш Клейнер («Юліуш Словацький. Творча діяльність». – Лодзь-Познань-Вільно-Закопане, 1923 р.) вмістив зображення пам'ятної медалі, зробленої за малюнком Олещинського [Kleintr 1958]. В

основі цього зображення так званий медальйон Антонія Олещинського, створений у 1852 р., коли Словацький вже помер і був дуже відомим поетом. Власне, робота самого автора не мала форми медальйона, вона було проектом надгробку. Нині малюнок зберігається у Національному музеї у

Варшаві. Однак у подальшому саме він ставав основою

скульптурних зображень поета. Це зображення підкреслювало монументальність творчості Ю.Словацького.

У виданні розвідки Юліуша Клейнера «Словацький» (Вроцлав-Краків, 1958) вміщене скульптурне зображення поета роботи Вацлава Шимановського [Kleiner 1958]. В цей час уявлення про класичну літературну творчість набувають монументальних форм. У цьому ж виданні вміщено фотографію з урочистої траурної процедури перепоховання Юліуша Словацького, що зображає той момент, коли труну з тілом поета вносять до Вавеля.

Медальйон А. Олещинського прикрашає й видання вибраних творів Ю.Словацького, виданих у Москві у 1952 р. [Словацький 1952]. У цьому виданні, здійсненому за взірцями видавництва літературної класики, віршам поета передусе його найвідоміший портрет роботи Симона Куровського. Такий же портрет відкриває двотомник творів поета, виданий українською мовою у Києві [Словацький 1959]. Подібні зображення знаходимо в цей час і у польських виданнях. В Польщі саме в цей час виходять біографічні нариси Словацького [Klendarz 1960; Slowachki 1966].

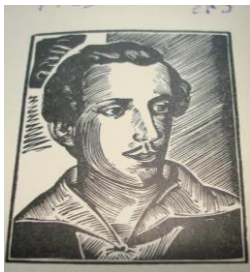
Цікавою була трансформація портрета Ю. Словацького у київському виданні поезій у 1969 р. У цей час популярною художньою технікою стає ліногравюра. Доступність та відносна простота цієї техніки зумовлює захоплення нею молодих художників. Портрету поета роботи С.Куровського завдяки цій техніці надано рис молодіжності й сучасності, - як це сприймало покоління кінця 60-х років [Словацький 1969].

Зовсім в іншому стилі трансформовано портрет поета у львівському виданні віршів Словацького, присвячених Україні. Це видання здійснене

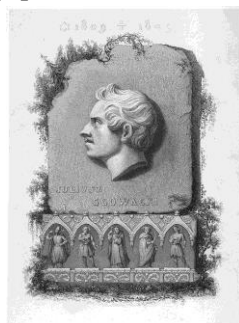
у 1993 р., коли вже існувала незалежна українська держава, і козацька тематика викликала великий суспільний інтерес. Обкладинка оформлена в стилі козацького степу, а образу поета надано козацьких рис, хоча в основі – все той же портрет С.Куровського, але його непросто впізнати в українізованій зовнішності поета [Словацький 1993].

Сучасна польська навчальна література подає всі відомі портрети Юліуша Словацького, в тому числі й роботи Каневського, де поет зображений у фесці, портрети його батьків, прагнучи створити зрозумілий і близький образ. Підкреслення романтизму відійшло

в минуле.

Окремою сторінкою поширення відомостей про поета є поштові марки та листівки, що стають предметом колекціонування. Марок із портретом Словацького є чимало, і всі вони відповідають своєму часу та суспільним пріоритетам. Марки різних періодів існування польської держави містили портрети Словацького. У 1948 р. в серії «Польська культура» серед діячів культури – і Юліуш Словацький (в серії містяться портрети Марєка Войцєха Богуславського, Александра Свєнтоховського, Стефана Жєромського, Болєслава Пруса, Адама Міцкевича, Станіслава Виспянського, Юліуша Словацького, Яна Каспрєвича).

Видавались також поштові листівки з декораціями вистав за п'єсами Ю.Словацького. В дусі часу декорації нерідко були лаконічними, або й стилізованими – в 60-х роках вважалось, що це шлях до осучаснення творів класики.

Портретні зображення Юліуша Словацького базуються здебільшого на чотирьох відомих портретах поета. Однак їх інтерпретація є багатоманітною. Вона залежить від суспільства, котре завжди хоче бачити в

зображеннях поета-класика риси, актуальні для своїх уявлень – етичних, естетичних, політичних, національних. У цьому випадку з огляду на величезну популярність поета бачимо шанобливу і стриману, але все ж беззаперечну трансформацію образу при збереженні рис романтизму і національного ідеалу.

Література: *Словацький 1959:*

Словацький Ю. Библиографический указатель. – Москва, 1959.; *Kleiner 1923:* Kleiner Juliusz. Słowacki. Dzieje tworczości, t. 1 –4, Lw. – Warsz. – Kr., 1924 – 1928.; *Słowacki 1923:* Słowacki Juliusz.

Dzieje. – Т.1, 2. – Kr., 1923.; *Ilustrowane 1906:* Ilustrowane dzieje literatury Polskiej. – Berlin-Wieden, 1906.; *Sinko 1925:* Sinko T. Hellenizm Juliusza Słowackiego. – Warsz., 1925.; *Kleiner 1923:* Kleiner Juliusz. Juliusz Słowacki. Dzieje tworczości, t.3. – Łódź – Poznań – Wilno – Zakopane, 1923.; Kleiner Juliusz. Słowacki. – Wr. – Kr. , 1958.; *Словацький 1952:* Словацкий Ю. Избранное. Перевод с польского – М.: Госиздат худ. лит., 1952.; *Словацький 1959:* Словацький Ю. Виб. тв.: У 2 т. – Т.1. – Київ: держ. вид-во художньої літератури, 1959.; *Kalendarz 1960:* Kalendarz życia i tworczości J. Słowackiego. – Wr., 1960.; *Słowacki 1966:* Słowacki Juliusz // Mały słownik pisarzy polskich. — Warszawa: Wiedza powszechna, 1966. – Т. I.; *Словацький Ю. Поезії.* – К.: Дніпро, 1969.; *Словацький 1993:* Словацький Ю. Українська дума. – Львів: Каменяр, 1993.

Гонтар Т. Живописний портрет Юліуша Словацького: трансформація во времени.

В статье рассматриваются причины изменений портретного изображения поэта в изданиях его произведений в разное время. В образе поэта общество выражало собственный идеал.

Ключове слова: *портрет, Юліуш Словацький, романтик, портретная живопись, творческая личность.*